

Президентиниң ажыл-албаны ЭХ, ОРУКТАР...

Тыва Республиканың Президентизи – Чазак Баштыны Ш. Д. Ооржакка эрткен чөвүлел хуралга Тываның девискээр оруктарын кышкы үеде ажылдаарынга белеткээр болгаш бирги чартык чылда девискээр-орук фондузун күүсеткен дугайында айтырыгчы чугаалашкан.

“Тыва автооруктар” эргелелин ууртукчулар болгаш специалистери, оон чер-черде салбырлары сула ажылдап турарында буураарынын кырында келгенин Президент демдеглээн. Эргелелин удуртукчулары оруктарда, кожууннарда байдалды билбейн турар. Чижээ, Шагаан-Арыг – Чадаана аразынын автоорукта байдал багай. Шагаан-Арыгда орук-тудук-септелге участогунун удуртукчузу А. Д.

Ондар дөрт чыл дүргүзүндө бүдүрүлгени ашаландырыпче сагыш салбаан. Ак-Туруг – Чаа-Хөл аразынын оруу берге байдалда, ону септевен, чангыс метр асфальт безин салбаан. Төвө-Хая – Сүт-Хөл аразынын оруу база асфальт чок. Көдээде оруктар талазы-биле ТР-ниң Чазаанын доктаалдарында айткан чангыс-даа чүүлүг бо чылдың бирги чартыгында күүсеттээн.

Чазак Баштынынын ора-лакчызы В. П. Николаева орук-чуларга хамаарыштыр шыңгыш шүгүмчүлелди база кылган. Сарыг-Септе орук-тудук-септелге участогунун начальниги М. В. Хабарова ашк-херенгинин 60 хуу чедир саадап турарын шүгүмчүлээн. “Тыва автоорук” эргелелин начальниги С. С. Санаа ажылынга агартынгаш, шүгүмчүлелге таварышкан.

Чөвүлел хуралдың протоколунда орукчуларын багай ажылдаанын база боттаңдырар ажылдарны тодаргай айткан.

ШЫН

Ниитилел-политиктиг солун

Солун 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн

№ 83 (16388)

2001 чылдың июль 19, четверг

Ат салган шагы 18.00

Садар өртөө 3 рубль.

БЕДИК ШАҢНАЛДАР-БИЛЕ!

Ш.В. Кара-оолду Тыва Республиканың Президентизиниң Хүндүлел бижик-биле шаңнаар дугайында ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ПРЕЗИДЕНТИЗИНИҢ ЧАРЛЫБЫ

Хойулжудулга (төлээлге) эрге-чагырга органна-рынга ачы-хавыязы болгаш идепкейлиг хей-ниити-политиктиг ажыл-чорудулгазы дээш Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизиниң) Даргазы Шолбан

Валерьевич КАРА-ООЛДУ Тыва Республиканың Президентизиниң Хүндүлел бижик-биле шаңнаар. Тыва Республиканың Президентизи Ш. ООРЖАК. Кызыл хоорай №960. 2001 чылдың июль 17

Тыва Республиканың Президентизи Ш.Д. Ооржактын 2001 чылдың июль 17-де № 957 Чарлынын сүзүгү

“Тыва Республиканың көдээ ажыл-агыйының алдарлыг ажылдакчызы” хүндүлүг атты

Аң-мөннү камгалаар, контролдаар болгаш ажылдаарын таарыштырар талазы-биле эргелел начальниги Белек-оол Чоодуевич БАТКАРГА тавыскаан.

Тыва Республиканың Президентизиниң Хүндүлел бижик-биле

Калык камгалагына ачы-хавыязы болгаш хей чылдарда үрө-түннелдиг ажылы дээш Бин-Хем кожуунун төп эмнелгезинин терапия салбырының эргелелин Виктор Михайлович САҢЧАЙНЫ шаңнаан

Өрт халавын болдурбазын хандыраарына ачы-хавыязы болгаш үрө-түннелдиг ажылы дээш

“Тыва Республиканың алдарлыг ажылдакчызы” хүндүлүг атты

ТР-ниң ИХЯ-ның күрүне-ниң өрткө удур албанынын эргелел начальниги, иштиги албанын полковниги Николай Мыйтыл-оолович МОНГУШ-КА тавыскаан.

Тыва Республиканың Президентизиниң Хүндүлел бижик-биле

Бин-Хем кожуунда № 11 өрт кезээнин чолаачызы Владимир Алексеевич КОРОТКОВТУ;

Барыын-Хемчик кожуунда № 3 өрт кезээнин чолаачызы Керей-оол Санчигевич ООРЖАКТЫ;

Эрзин кожуунда № 20 өрт кезээнде өрт өжүрүкчүзү Константин Бадырович САҢЛАЧЫНЫ шаңнаан.

ТР-ниң Чазаанда

ЧОГУУР ШИИТПИРЛЕР ХҮЛЭЭП АЛДЫНГАН

Тыва Республиканың Чазак чөвүлелиниң хуралы июль 17-де болуп эрткен.

Юстиция талазы-биле Тыва Республиканың комитетиниң даргазынын орадакчызын томуйлаар дугайында айтырыгны бир дугаарында чугаалашкан. Комитеттин даргазынын орадакчызын Шолбан Чыргал-оолович Монгушту томуйлаар дугайында доктаалды хүлээп алган.

“2001 чылда Тыва Республиканың республика бюджетин дугайында” Тыва Республиканың Хойулжудулга эскерилгелер болгаш немерделер кириер дугайында” Тыва Республиканың хойул төлөвилелиниң дугайында айтырыгны чугаалашкан. ТР-ниң Сан-хөө яамызынын сайыды М. К. Нурсат бо талазы-биле илеткелди кылган.

Бюджетти күүседиң турар үеде тургустунган байдал-биле холбаштыр Тыва Республиканың 2001 чылдың бюджетин

катап тодарды көөр, орта эскерилгелер болгаш немерделер кириер эргежок чугула болу бергенин сайт демдеглээн. Оон чылдагынын тайыл-бырыан. Тыва Республиканың бюджетинин болуун оруугазы 10 миллион рубльге улгаткан. Ол кайыны киргенин чугаалаан. Ол ышкаш республика бюджетинин дугайында Хойулжун чамдык кезекте-ринге көрдүнгөн акша-көпөккө чаргыдалы улгаткан. Ынчангаш бюджет дугайында Хойулга немерделер кириер негетиниң келген.

Бо айтырыгны чугаалашкан соонда, “2001 чылда Тыва Республиканың республика бюджетинин дугайында” ТР-ниң Хойулжудулга эскерилгелер болгаш немерделер кириер дугайында” Тыва Республиканың хойулжунун төлөвилелиниң дугайында

Чазак доктаалын хүлээп алган. Ук төлөвилелди Тыва Республиканың Дээди Хуралына чугаалажыры-биле кириерин ында айткан.

Республиканың ырак черлеринге кывар-чаар материалдарын сөөртүп чедирерин хандыраар дугайында айтырыгны хуралга сайгарган. ТР-ниң Одалга болгаш энергетика яамызынын сайыды Н.О. Данын дыйнады кылгаш, кывар-чаар материалдарын чогуур үезинде сөөртүп чедирер хемчеглерин ат турарын айткан, 300 тоннаны сөөртүп чедирерин чугаалаан.

Президент Ш. Д. Ооржак кылдынган ажылдарын улам тодардып алгыры-биле сайгатын олоон каш айтырыгларын салган. 2500 тонна чүткү сөөртүп чедирер тургаш, чүткө 300 тоннаны чедирген. Артканын сөөртүп чедире-

рин канчаар организаастаанын, кайы хуусада доозары орта билдинмес болган. Моон чылдагынын сайыт Н. О. Данын негелдеге чедир ажылдавын турар дээш Президент шүгүмчүлээн.

Тыва хем пароходствоу акционер ниитилел даргазы О.В. Петровтан Тожуже кывар-чаар материалдарын сөөртүрүн канчаар организаастаанын айткан. Ажылды четпес организаастаанын, ынаар кичээниң салдынмай турарын ол ажыл-биле чугаалаан.

Хуралга бо айтыры талазы-биле шыңгыш сайгарылганы кылган.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, Россия Федерациязынын Президентизи, Чазаа болгаш Сибириниң Федералдыг округу келир кышка бөлтелкелди эки-жидериче доктаамал кичээниң салып, ылангыя

сонгу чүкке денештирген черлерге чүктөр сөөртүрүн онзалап көрүп турарын айткан. Ындыг болганында кывар-чаар материалдарын, аш-чем аймаан Тожуже болгаш өске-даа черлерге сөөртүрүн дүрген үнезиниң биле эле организаастаанын ТР-ниң Одалга болгаш энергетика яамызына, ону күүседиң организаастаанын дааскан.

ТР-ниң Экономика яамызынын сайыды С. Н. Сапова баштаан ажылчын бөлүктү тургускан. Чүктөр сөөртүрүнде четпестерин дүрген чайладыр, ажылды дүрген экижидер хемчеглерин ол азыр.

Чөвүлел хуралыга чээрби ажыл-айтырыгларын чугаалашкан, чогуур шийтпирлерни хүлээп алган.

Таан-оол ХЕРТЕК.

2001 чылда РФ-тин күрүнеиниң иштисе хүлээлгезин күүседири-биле бүдүрүлгө, организаасталарын алган чөөлүлериин хуу санаар өрөзин төлээр дугайында № 904 доктаалды 2001 чылдың июль 12-де ТР-ниң Чазаа хүлээп алган.

“2001 чылда федералдыг бюджет дугайында” 2000 чылдың декабрь 27-де хүлээп алган №150-ФЗ Федералдыг хойулжун 60 чүүлүгө дүүштүр Ыраккы Сонгу чүккө болгаш аңаа денээне черлерге продукциялар (барааннар) сөөр-

турүн, шыгжаарын, сайгарып боттаңдырып турар организаасталарын федералдыг бюджетке өрөзин төлээр хуу сааны узаткан турган. Төпчүткөн чөөлүлери болгаш оон хуузуз төлээрин 2001 чылдың январь 1-ден 2010 чылдың де-

кабрь 1-ге чедир төлээрин федералдыг хойулда айткан. Маңаа холбаштыр 1993-1994 чылдарда Тыва Республиканың банкыларында (Агро-улетпурбанк, “Арат” КБ, “Тыва чөөли” КБ, Тывасоцбанк) чөөли алган бүдүрүлгелерин болгаш организаасталарын удуртукчулары 2001 чылдың октябрь 15-ке чедир алган чөөлизинге хуу санаан

өрезин төлээр ужурулуг, оон ниити түкү 6050851 рубль.

Чөөли алган, хуузуз төлээр бүдүрүлгө, организаасталарын дандызында керээ чарган хуунун, чылын, 2001 чылда төлээр түнү, албан черлериниң адрестерин, удуртукчуларынын аттарын тодаргай айткан. Дандыда өрө төлээр 60 бүдүрүлгө, организаасталарын, акционер ниитилел-

дериниң, хууда бүдүрүлгелерин, кожууннарнын, өске-даа черлерин аттарын кириген, оларнын ниити өрөзи 5360506 рубль.

Чөөли алгаш, ажылдавын турар бүдүрүлгелерин дандызында черлерин кожууннар аайы-биле айткан, оларнын өрөзи 690345 рубль бооп турар.

КОЛЛЕГИЯ ХУРАЛЫ

ТР-ниң ИХЯ-зынын хурал-даар залында коллегия хуралы болуп эрткен. Аңаа ИХЯ-нын сайыдынын хүлээлгезин күүседиң турар милициянын полковниги В. О. Дарыма болгаш өске-даа бедик албан-дужаалдыг эштер, килдистер, истелге албан черлеринин ажылдакчылары киришкен.

Кол илеткелди ТР-ниң ИХЯ-зынын штаб начальнигиниң хүлээлгезин күүседиң турар милициянын полковниги Н. В. Солдатов кылган.

Ол ышкаш Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем болгаш өске-даа кожууннарнын килдис эргелекчилериниң илеткелдерин дыйнаан. Чөөн-Хемчик кожуунун иштиги херектер килдизиниң даргазы полковник Хомушкунун дыйнадында алгыра, дыка хей ажылдар чедир кылдынмай турары илерээн.

Борис ОНДАР.

ТР-НИҢ ДЭЭДИ ХУРАЛЫНДА

ТР-ниң Дээди Хуралынын дөргөн үшкү сессиязы дүүн ажылын эгелээн. “ТР-ниң Чазаа Даргазынын сонгулданын дугайында” Хойул төлөвилелдерин чугаалашкан, оларны хүлээп алган.

ТР-ниң Президентизи Ш.Д. Ооржак, ТР-ниң Төп сонгулда комиссиязынын даргазы Н.А. Ондар сессияга олуршкан.

Бистиң көрр.

• РФ-тин Президентизи В.Путин албан-дүжүлгезинге ажылдаанында бээр журна-листтер-биле бир дугаар парлага конференциянын эрттирген. Россиянын чамдык субъектилеринин болгаш даштыкы чурттарынын 500 журналистери аңаа киришкен. Президент чуртун хөгжүлдээнин кол айтырыгларын тайылбырлаан, хей сангыт айтырыгларга четчир харыяларын берген.

• Президент В. Путин федералдыг органның болгаш субъектилериниң бурун эргелерин, кымнын чүн калырын ык тодардыр, ону боттаңдырарда, чер-черде удуртукчуларын ботталдарын барым-даалап көөр айтырыгны чугаалашкан.

• Шериг-Далай ухар чүүлүн хуунгө тураскааткан ухар чүүлге дээди категориянын мергежилгелерин Псков хоорайнын чогуунга күүседиң тургаш, СУ-133 хыдыкчы самолеттун уждукчузу, генерал-майор чуура дүшкен. Ол болза РФ-тин Маадыры. Парашоттан халааш, дириг артып каап болуп турган, ыңчалдаа дайынчы машинаны камгалап алыр, хоорайга когарал чедирбес дээш боду өлгөн.

• Кыдат Улус Республиканың даргазы Дэн Цзэминг Москвага албан-чоруунун үезинде, Президент В. Путин-биле чугаалажышканын кыл-

таларынын депутаттарынын согулданын дугайында Хойул төлөвилелдерин чугаалашкан, оларны хүлээп алган.

• ТР-ниң Президентизи Ш.Д. Ооржак, ТР-ниң Төп сонгулда комиссиязынын даргазы Н.А. Ондар сессияга олуршкан.

• Ашканын үнө чок апарын болдурбас талазы-биле чогуур болгаш дүрген хемчеглерин алырын Президент В.Путин Чазаага дааскан.

• Федералдыг Хуралдың Федерация Чөвүлели Күрүне Думазынын киригени хей сангыт хойуллар төлөвилелдерин чугаалажып эгелээр.

• Узбекстандын президентизи Рахмонитун дузалакчызы Калим Юлташев ажылдаары-биле бажынында үнүп орда, билдинмес кичи бооплаа-кан. Ону террорисчи үлүгдиг деп санаан, кеземче херээн оттурган.

• Санкт-Петербуртта шакта 70 км дүрген аажок күштүг шуурган болган. Электри узаныннар үзүлгөн, бажынар дээвирлерин буза шаап, ыштарын ужуз каккан. Кудумчуларда терең суг хемдег агып чыдар. Электри дам-чыдар 100 ажыг подстанцияларын үрээр.

(АГЕНТИЛЕДЕР МЕДЭЭЛИРИНДЭ).

ТР-НИҢ ПРЕЗИДЕНТИЗИНДЕН, ЧАЗААНДАН

Тыва Республиканың Президентизи болгаш Чазаа Тыва Республиканың Президентизиниң Мөңгүн-Тайга кожуунга бүрүн эргелиг төлээзи чораан

Владимир Сорудаевич САТТЫН

хенертен мөчээни-биле оон төрелдеринге болгаш чоок кижилеринге ханы кажыдалды илередип тур.

Парлаалга конференциязы

ЧОРУК ЧОГААН, ҮҮЛӨ БҮТКӨН

Тыва Республиканың Дээди Хуралынын Даргазы Ш. В. Кара-оол баштаан парламент төлээрин – Аграр реформазынын болгаш бодус ажыл-таланын талазы-биле комитеттин даргазы С. Х. Монгуш, Бюджет, сан-хөө база үндүрүлгелер талазы-биле комитеттин кижигүнү, ТР-ниң Спорт комитетинин улуг тренери М.Ч. Ооржак олар Моол Арат Республиканың 80 чылы база Наадымы-биле холбаштыр Ус-биле Баян-Өлгий аймактарын губернаторларынын база Хурал даргаларынын чаалаан эзуугаар ук аймактарга чораша, келгенер. Депутаттардан аңгыда, бистиң ийи анык мөгелерин Кунгаа Начын биле Альберт Комбуй-оол, хөөмөйи Мөңгүн-оол Ондар олар база чораан.

Бо ийи аймакка чорашынын дугайында Ш. Кара-оол журналисттер-биле парлаалга конференциязынга дыннаган. Ниитизи-биле төлээрлерин бо ийи аймакка чорашы эки түннелдиг болганын Шолбан Валерьевич чугаалаан. Ылангыя бистиң парламентизин биле Ус, Баян-Өлгий аймактарын удуртук органна-рынын аразында дуржулга солчуп, демнежил ажылдаары-биле дугурулга чарарын чугаалашкан. Оон төлөвилелин ийи тала сумелешкен, ону улам тодардып дугуружур апар.

Уваас Моолга Тыванын Президентизи Ш. Д. Ооржактын баары-биле холбаштыр Тываның парламент төлээрлерин бо ийи аймакка бир-ле дугаарында чорашыны кызыгаар чогуу аймактар-биле бистиң араарыкка ийи талыг харыпзааларны бижытталары-га улуг ужуз-дузалыг болуп турарын Ш. Кара-оол айткан.

Бистиң төлээрлерин баштайгы хүнде Ус аймактын төвүнге ажылдааш, дараазында Баян-Өлгий аймакка барганнар. Аңаа база-ла бистиң төлээрлерин Ускаа деп, чылы-биле уткуп, хүлээп алганнар. Ол аймакта Сенгел сумуунда тывалар чурттап турар, оларнын-биле ужуражылга, таны-жылга кончуг солун болгаш ажыктыг болганын бистиң парламентиниң Даргазы парлаалга конференциязында тода кижиктер-биле чугаалаан. Сумунун стадионунга хей кижик кижикчилгит митингиге Ш. В. Кара-оол төлээрлерин мурнундан түзе чугаалааш, аймактын чогунаа изиг байыр чедирип, улуг-улуг чедиш-киннерин күзөөн. Хөгжүм-ши театрынга аймактын кызы Айтайдан, Казахстандан келген артистериниң концертин сонуурган көргөннер. Аңаа бистиң хөөмөйижиис М. Ондарын көрүкчүлүг дыка-ла үнелеп, сонуургааны төлээр-

лерге өөрүнчү болган.

Тыва парламентиниң төлээрли суму төвүнге бар чораша, малчынарнын аалынга хонган. Олар-биле кончуг солун ужуражылга болган. Ол малчын аалга чораша, ында сенгел тываларын чачылдары-биле танышкан. Олар Улуг Тываны (бистиң республиканы ыңча дээр болганнар) аажок сонуурган, эң-не биз-жиг харыпзаларын болуп куралын илередип турганнар. Сумунун чогуун мал-маганы аажок хей, ол талазы-биле бай-шыдалдыг чурттап турарын бистиң төлээрлерин магалдан.

Сенгел сумузунга чоруп тургаш, төлээрлер моон соңгаар тываларын делегей ассоциациянын тургузары эргежок чугула апарганын дугайында саналды кириген-нер. Шынап-ла, амгы үеде тывалар Моолда, Кыдатта база чурттап турар болгаш. Моолдун Сенгел сумузунда аңгы-

да, Хоптуда база тывалар бар. Бистиң төлээрлерин ындыг саналын Сенгел тывалары аажок чүүлдүгүнүп деткээнин Ш. Кара-оол дыннаган.

Чүлери дугурушканыл? Хамыктың мурнунда Сенгел сумузунда тыва оолдар, кыстар чылдыңна 5-8 кижик Тыванын Күрүне университетинге республика бюджетиниң акша-хөргенгизи-биле кээп өөренилгенин талазы-биле айтырыгны чугаалашкан. Университеттин удуртукчузы ону шийтпирлээрин чеп-шээрээн.

Сумуда тыва сургуулдарыг эге школа бар. Бистиң төлээрлерин аңаа тыва дылдын болгаш чогаалдын өөредилге номнарын белекке берген. Моон мурнунда орадалкы президент А. Мельников баштаан төлээр база ол сумуга чораша, ук школанын септелгезинге 200 муң рубльди бээрин аазаан. Ону калдыг арга-биле шилчидерин ам шийт-

пирлеп турарын Ш. Кара-оол дыннаган. Оон аңгыда ол сумуда эге школанын башчылары биске кээп, билиг бедидип, практика эртирерин дугурушкан.

Республика эмнелгезинин кол эмчизи депутат А. Ооржак сумунун чогуун социал айтырыг шийтпирлежирин биле бистиң эмчелириисти ынаар чорударынын аргазы барын сумунун удуртукчуларында дыннаган.

Бистиң төлээрлерин биле аймактын губернаторун база Хурал даргазын ТАР-нын 80 чыл оюнга кырып кээрин чаалаан. Ону олар улуг күзүлдин-биле хүлээп алганнар.

Парлаалга конференциязын кижикчилеринин айтырыгларына Шолбан Валерьевич харыялаан. Чангыс сөс-биле чугаалаарга, ужура-жалгалар аажок солун болгаш ажыктыг болганын ол түннелинде айткан.

Седен ХЕРТЕК.

Тыва Республиканың хоойлулары

“Тыва Республикада чуртталга фондузун хуужудар дугайында” Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер болгаш немелделер кириериниң дугайында

Дээди Хурал 2001 чылдың март 30-де хүлээп алган

1 чүүл. “Тыва Республикада чуртталга фондузун хуужудар дугайында” Тыва Республиканың 1996 чылдың апрель 4-те № 544 Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни болгаш немелделерни кириер

1.2-ги чүүлүн 1-ги кезээн дараазында эдилге-биле бижиер

“Тыва Республиканың күрүнениң база муниципалитеттин чуртталга фондузунун бажың-балгатарында чуртталга оран-саваларын ээлеп турар хамаатылар, бүдүрүлгелерин ажил-агый талазы-биле бүрүн эргезинде азы албан черлериниң оперативтиг эргелелинде (ведомство фондузун) турар чуртталга фондузун кириштир хөтө-хөтөл азы аренда керээзи езугаар өг-бүлениң кады чурттап турар назы четкен кижигүннеринин, а ол ышкаш

14-тен 18 хар чедир назы четпээн кижигүннеринин шуптузунун чөпшээрээни-биле Россия Федерациязының Хоойлузу-биле, Россия Федерациязының база Тыва Республиканың нормативтиг өске-даа актылары-биле көрдүгөн негелделер езугаар ол бажың-балгатары боттарының өчүзү кылдыр садып ал болур. Чуртталганың ол оран-савазын ниити өчүзү кылдыр кады ээлээр азы үлүг-хуузу кылдыр, чок болза кады чурттап турар кижилеринин, ооң иштинде назы четпээн-нериниң кайы-бирээзиниң өчүзү кылдыр дамчыдып бээр”.

2.2-ги чүүлүн 2-ги кезээн-де “15” деп чуратайың “14” деп чуратайы-биле солур.

3.2-ги чүүлүн 3-кү кезээн дараазында эдилге-биле бижиер: “Ыңчаарга ада-иези өлгөн таварылгада, а ол ыш-

каш ада-иезиниң ажаалда-хайгааралын чидирген таварылгада, бир эвес чурттаар оран-савазында чүгле назы четпээннери чурттап арткан болза, азырал-харагалзал база ажаал-тежээл органның, албан черлериниң удуртукчулары өскүс урулгарга болгаш ада-иезиниң азырал-хайгааралы чок арткан урулгарга, хайгааралга алганнар (ажаал-тежээр улус), азырал алган ада-иелери азы назы четпээннериниң хоойлу езугаар өске-даа төлээлери чуртталга оран-савазын өскүс урулгарга болгаш ада-иезиниң ажаалда-хайгааралы чок арткан урулгарга өчүзү кылдыр дамчыдып бээриниң керээзин үш ай дүргүзүндө чарар.

4.3-кү чүүлүн 2-ги кезээн-де “аңгы-аңгы” деп сөстөрнү “дең, дөмей” деп сөстөр-биле солур.

5.4-кү чүүлүн 1-ги кезээн-

де “а ол ышкаш алды айдан ажыг үеде чурттавайн турар чылдагааны-биле эргезин чидирген чурттакчылар чурттаар оран-саваларын” деп сөстөрнү ап кааптар.

6.4-кү чүүлүн 2-ги кезээн-де “оперативтиг эргелел-башкаар эргезинде” деп сөстөрнү соонга “база ажыл-агый талазы-биле эргезинде” деп сөстөрнү немээр.

7.7-ги чүүлүн 3-кү кезээн-де “тус чер чагыргазының органынга керээни бүртүрүп кеткен” деп сөстөрнү “Юстицияның девискээр органының чангыс аай күрүнө даңзызынга күрүнөдөн бүртүккөдир” деп сөстөр-биле солур.

8.14-кү чүүлүн бирги кезээн-де “дамчыдып берген турар ужурул” деп сөстөрнү “аңгы-аңгы” деп сөстөрнү “дең, дөмей” деп сөстөр-биле солур.

9.4-кү чүүлүн 1-ги кезээн-де “а ол ышкаш алды айдан ажыг үеде чурттавайн турар чылдагааны-биле эргезин чидирген чурттакчылар чурттаар оран-саваларын” деп сөстөрнү ап кааптар.

10.4-кү чүүлүн 2-ги кезээн-де “оперативтиг эргелел-башкаар эргезинде” деп сөстөрнү соонга “база ажыл-агый талазы-биле эргезинде” деп сөстөрнү немээр.

биле салгакчыларының, юридиктиг эргелиг өске-даа албан черлеринин, чок болза тус черниң бот-башкарылга органның эргезинге доктааттыг чурат езугаар хамаатыларын чурттаар оран-сава талазы-биле бүтүл-башкаар эргезинде” деп сөстөрнү, ооң иштинде чуртталга бажыңын хуужудар эргелерин хөвээр арттыр-бышаан, ажил-агый аайы-биле эргезинге азы оперативтиг эргелел-башкаарлыгын бүрүн эргелелинге” деп сөстөр-биле немээр.

2 чүүл. Бо Хоойлу ону албан езугу-биле парлаан хүнүнден күштүг болуп эгелээр.

Тыва Республиканың Президентизи Ш. ООРЖАК. Кызыл хоорай №1025 2001 чылдың апрель 25.

“Тыва Республиканың чурттакчы чонунун санитар-эпидемиологтук менди-чаагай чоруунун дугайында” Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириер дугайында

Дээди Хурал 2001 чылдың июль 28-те хүлээп алган

1 чүүл. “Тыва Республиканың чурттакчы чонунун санитар-эпидемиологтук менди-чаагай чоруунун дугайында” Тыва Республиканың Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер

1.36-ги чүүлүн ийги күрүнөдөн дараазында эдилге-биле бижиер:

2. Санитарлыг дүрүм-нерин күрүнөдөн бүртүккээрнү база албан езугу-биле парлаан хүнүнден күштүг болуп эгелээр.

3. Санитарлыг дүрүм-нерин күрүнөдөн бүртүккээрнү база албан езугу-биле парлаан хүнүнден күштүг болуп эгелээр.

4. Хоойлу ону албан езугу-биле парлаан хүнүнден күштүг болуп эгелээр.

Тыва Республиканың Президентизи Ш. ООРЖАК. Кызыл хоорай №1145 2001 чылдың июль 9.

“Хамаатыларның чагаа-бижиктерин чугаалажык көөр чурумунун дугайында” Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилге кириер дугайында

Дээди Хурал 2001 чылдың март 30-де хүлээп алган

1 чүүл. “Хамаатыларның чагаа-бижиктерин чугаалажык көөр чурумунун дугайында” Тыва Республиканың 1996 чылдың март 13-те № 515 Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер.

11-ги чүүлүн 2-ги пунктузун дараазында эдилге-биле бижиер:

“Албан-дужаалдыг болгаш өске-даа кижилерин дүрүм езугаар эвес хөдөлүшкүн-нерин (ажылдаазыны) чагырткан аайы-биле үстүнде турар күрүнө органынга, тус черниң бот-башкарылга органынга, организацияга, албан черинге, албан-дужаалдыг кижиге, күрүнө албан-хаакчыдынга азы судка айтырып тургузар эргелиг.

Хомудалды хамааты суд чорудулгазының дүрүмнери езугаар чугаалажык көөр”.

2 чүүл. Бо Хоойлу ону албан езугу-биле парлаан хүнүнден күштүг болуп эгелээр.

Тыва Республиканың Президентизи Ш. ООРЖАК. Кызыл хоорай №1019 2001 чылдың апрель 25.

“Тыва Республикада адвокаттура дугайында” Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириер дугайында”

Дээди Хурал 2000 чылдың март 30-де хүлээп алган

1 чүүл. Тыва Республиканың 1994 чылдың октябрь 26-да “Тыва Республикада адвокаттура дугайында” №162 Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер:

1. 4-кү чүүлүн дөрткү кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

“Адвокаттар коллегиязын дээди юридиктиг эртемниг кижилер бактап кирип турар тургузукчулар бөлүгүнүң билдирмисини-биле тургузар. Адвокаттар коллегиязының уставын тургузукчулар хүлээп алыр болгаш ооң удуртукчу органның сонгуру”.

2. 4-кү чүүлүн үшкү кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

“Адвокаттар коллегиязының сан талазы-биле тургузуун Тыва Республиканың юстициязының девискээр органы-биле кады коллегия кижигүннеринин ниити хуралы тодардыр”.

3. 5-кү чүүлүн ийги кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

“Адвокаттар коллегиязының кижигүн кылдыр дээди юридиктиг эртемниг болгаш юрист мергежи талазы-биле 3-кү абзацтан эвээр азы азыраа стажтыг Россия Федерацияның хамаатыларын хүлээп алыр”.

4. 8-кү чүүлүн сески кезээн-де “Тыва Республиканың болгаш” деп сөстөрнү ап кааптар.

5. 10-гу чүүлүн ийги кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

“Адвокатка хамаарыштыр

ооң профессионал ажил-чорудулгазы-биле холбаштыр буруудайышкын талазы-биле кеземче хөвээр Россия Федерациязының хоойлу-дуглазы езугаар оттурар”.

6. 12-ги чүүлүн ийги кезээн-де “хүлээп турган азы” деп сөстөрнү ап кааптар.

7. 12-ги чүүлүн 6-гы кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

“Адвокаттар коллегиязының кижигүннери база стажерлары күрүнө болгаш хөй-ниити организацияларынга албан-ажылга туруп болбас. Эртем болгаш башкы ажылы кылып турар улуска, а ол ышкаш кожуннарда ажилдап турар адвокаттар коллегиязының кижигүннеринге ында адвокат ажалының хөм-чөөли чедишпейн турары-биле адвокаттар коллегиязының президиуму тускай чөпшээр болур.

8. 13-кү чүүлүн ап кааптар.

9. 15-кү чүүлүн бешки кезээн-де “командировкада, чок болза” деп сөстөрнү ап кааптар.

10. 18-кү чүүлүн бирги кезээн-де дараазында уткалыг 3-кү абзацтан эвээр азы азыраа стажтыг Россия Федерацияның хамаатыларын хүлээп алыр”.

11. 21-ги чүүлүн адында “адвокаттарның чөпшээрелин түр сокоадыры база күш чок болдурагы” деп сөстөрнү уштуп кааптар.

12. 21-ги чүүлүн ийги кезээн ап кааптар.

13. 21-ги чүүлүн үшкү кезээн ап кааптар.

Тыва Республиканың “Паспорт системазының дүрүмнерин үрээни дээш хамаатыларның административтиг харысалагын күштелдирер дугайында” 1995 чылдың июль 15-те № 332; “Судтуң шийтпирлерин күүсетпээни, алимент төлээринден ойталааны, судтуң шийтпирлериниң күүседикчилериниң ажил-чорудулгазын боттандыраарыга шаптыктааны дээш административтиг харысала дугайында” 1994 чылдың апрель 28-те № 80; “Хоругдаттырганнар-биле чөпшээрэвээн харылзаа дээш харысала, кеземче ялазын күүседип турар албан черлерин долгандыр режим зоназының кызыгаарларын тодарадып айтыр база режим талазы-биле кызыгаарлаашкынны оларга тургузар дугайында” 1994 чылдың май 24-те № 103 хоойлуларын күш чок деп санаар дугайында

Дээди Хурал 2001 чылдың март 30-де хүлээп алган

1 чүүл. “Тыва Республиканың дараазында хоойлуларын: “Паспорт системазының дүрүмнерин үрээни дээш хамаатыларның административтиг харысалагын күштелдирер дугайында” Тыва Республиканың 1995 чылдың июль 15-те № 332 Хоойлузун; “Судтуң шийтпирлерин күүсетпээни, алимент төлээринден ойталааны, судтуң шийтпирлериниң күүседик-

чилериниң ажил-чорудулгазын боттандыраарыга шаптыктааны дээш административтиг харысала дугайында” 1994 чылдың апрель 28-те № 80 Хоойлузун;

“Хоругдаттырганнар-биле чөпшээрэвээн харылзаа дээш харысала, кеземче ялазын күүседип турар албан черлерин долгандыр режим зоназының кызыгаарларын тодарадып айтыр база режим

талазы-биле кызыгаарлаашкынны оларга тургузар дугайында” 1994 чылдың май 24-те №103 Хоойлузун күш чок деп санаар.

2 чүүл. Бо Хоойлу ону албан езугу-биле парлаан хүнүнден күштүг болуп эгелээр.

Тыва Республиканың Президентизи Ш. ООРЖАК. Кызыл хоорай №1031 2001 чылдың апрель 25.

“Тыва Республиканың экономиказынга немелде инвестициялар системазының киржикчилеринге чингелделиг үндүрүг чурумун бээр дугайында” Тыва Республиканың 1999 чылдың июль 26-да № 310 база “Тыва Республиканың экономиказынга немелде инвестициялар системазының киржикчилеринге чингелделиг үндүрүг чурумун бээр дугайында” “Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириер дугайында” Тыва Республиканың 1999 чылдың ноябрь 1-де № 370 хоойлуларын күш чок деп санаар дугайында

Дээди Хурал 2001 чылдың март 30-де хүлээп алган

1 чүүл. “Тыва Республиканың экономиказынга немелде инвестициялар системазының киржикчилеринге чингелделиг үндүрүг чурумун бээр дугайында” Тыва Республиканың 1999 чылдың июль 26-да № 310 база “Тыва Респуб-

ликаның экономиказынга немелде инвестициялар системазының киржикчилеринге чингелделиг үндүрүг чурумун бээр дугайында” Тыва Республиканың 1999 чылдың ноябрь 1-де № 370 хоойлуларын күш чок деп санаар.

2 чүүл. Бо Хоойлу ону албан езугу-биле парлаан хүнүнден күштүг болуп эгелээр.

Тыва Республиканың Президентизи Ш. ООРЖАК. Кызыл хоорай №1041 2001 чылдың апрель 25.

“Тыва Республиканың күрүнениң даштыкыдан үлөгерлеп алышкыннарының дугайында” Тыва Республиканың Хоойлузун күш чок деп санаар дугайында

Дээди Хурал 2001 чылдың июль 28-те хүлээп алган

1 чүүл. “Тыва Республиканың күрүнениң даштыкыдан үлөгерлеп алышкыннарының дугайында” Тыва Республиканың 1996 чылдың

январь 25-те № 353 Хоойлузун күш чок деп санаар.

2 чүүл. Бо Хоойлу ону албан езугу-биле парлаан хүнүнден күштүг болуп эгелээр.

Тыва Республиканың Президентизи Ш. ООРЖАК. Кызыл хоорай №1151 2001 чылдың июль 9.

Тыва Республикада амыдырап-чурттаарыңа эргежок чугула чүүлдерниң эң куду хемчээлиниң дугайында

Дээди Хурал 2001 чылдың июль 28-те хүлээп алган

Бо Хоойлу Тыва Республикага амыдырап-чурттаарыңа эргежок чугула чүүлдерниң эң куду хемчээлини тодарадырың болгаш хамаатыларга эң куду хемчээлди акша орулгаларын алырының күрүнө мадьялаларын тургузарда ооң үчүдү тодаралында база Тыва Республиканың чурттакчы чонунун социал камгалалының хөмчөлгелерин боттандыраарда, хоойлу-дүрүм талазы-биле үндезинерин доктаадып турар.

1 чүүл. Бо Хоойлу ажил-латтынын турар кол-кол билишкисинер

Бо Хоойлу дараазында кол-кол билишкисинерни ажиллап турар

хөтөлгө бараннарының бөлүү — кижиниң кадынга болгаш оон ажил-чорудулгазынга чугула хөтөк аш чөмчүн, аш чөм эвес барааннарын база ачы-дузаны эң куду хемчээлди чыгылазы,

амыдырап-чурттаарыңа эргежок чугула чүүлдерниң эң куду хемчээли — хөтөлгө бараннарының бөлүүн, а ол ышкаш кыял-ла албан төлээр төлөвлөрлөрүн болгаш хавырышкыннарын акша-түгнүт өткөз;

өг-бүлө — төрөл аайы-биле кады чурттап турар болгаш (азы) ашак-кадай болганы-биле холбашкан кады ажил-агыйлыг кижилер,

чонун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү — күш ажил кылым шылдар юски (эр кижилер 16 хардан 55 харга чедир, хөвөөн кижилер 16 хардан 50 харга чедир), пенсионерлер (эр кижилер 55 хардан өрү, хөвөөн кижилер 50 хардан өрү) уруг-дарыг

(16 харга чедир); өг-бүлениң (чааскаан чурттап турар хамаатынын) ортумак хемчээлди орулгазы — өг-бүлөдө чурттап турар кижигүн бүрүзүнүн (чааскаан чурттап турар хамаатынын) ниити орулгазын өг-бүлениң кижигүн бүрүзүнүн үлгүн.

2 чүүл. Амыдырап-чурттаарыңа эргежок чугула чүүлдерниң эң куду хемчээлин доктаадыр

Амыдырап-чурттаарының эң куду хемчээлин:

девискээрлерин социал программаларын ажиллап кылгырда база боттандыраарда, Тыва Республиканың чонунун амыдырап денелени үнелеп, демдегеп көөрдө;

чедиммес хамаатыларга күрүнениң эргежок чугула социал дузасын чедирерде;

Тыва Республиканың бюджетин санап тургузарда хөтөлгө

3 чүүл. Хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр, ооң доктаадырынын чуруму

1. Тыва Республика талазы-биле хөтөлгө бараннарының бөлүүн Россия Федерациязының Чазаның доктаатканы чурумун езугаар методиктиг сумелерни барымдаалап, ниити республикага база беш чылда бирден эвээш эвес катап тодарадыр.

2. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

3. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

4. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

5. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

6. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

7. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

8. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

9. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

10. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

11. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

12. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

13. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

14. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

15. Тыва Республикада хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадырда, агаар-бойдустан байдалдарын, национ чанчылдарын база чонунун социал-демографтыг кол-кол бөлүктөрү чөм продуктуларын, аш-чөм барааннарын болгаш ачы-дузаларын хөтөлгө бараннарының бөлүүн тодарадыр.

радып айтканы чурум-биле чоруткан экспертизанын түнели барда, Тыва Республиканың Чазанын кирип келгени бижик езугаар Тыва Республиканың Улуг Хуралы доктаадыр.

4 чүүл. Амыдырап

С.К. Токаның 100 харлаарына уткуштур
ДАРГА — ДАРГА-ЛА
БОЛГАЙ

ДЕМОКРАТЧЫДЫЛГА ОРУУ-БИЛЕ

Баян-Кол суур.

Бичангаш № 13 профессионал училищенин бүтү башкыларына, аялчынарына, бистин эштерине, хоочун эмчилер Зоя Иргитовна, Маадыр-сол Ховалыгыны Бурундуйларга аарыч-аржык чок, ажал-ишчи шалпыкын, бүдүгүр болурун, амьдырал-чуртагалзына, бүтү-ле чүүдере экини, шупту чүе амыргына болзунам деп йөрөдөм.

Клара **НАЙЖАЛ**,
хоочун башкы.

Баян-Кол суур.

Таан-оол ХЕРТЕК.

